

RAAP BELGIË – 909

PROJECT GOG VLAMERTINGE

BELLESTRAAT

Vlamertinge (leper)

[ARCHEOLOGIENOTA]

[PROGRAMMA VAN MAATREGELEN]

Bureauonderzoek – 2022L35

Metaaldetectie – 2023B69

[COLOFON]

[GOG VLAMERTINGE BELLESTRAAT - VLAMERTINGE (IEPER)]

[ARCHEOLOGIENOTA ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK]

[PROGRAMMA VAN MAATREGELEN]

Bureauonderzoek - 2022L35

Metaaldetectie - 2023B69

[STATUS] Definitief

[DATUM] 15 mei 2023

[AUTEUR] M. Van de Vijver

[PROJECTBEGELEIDING] M. Van de Vijver

[KAARTVERVAARDIGING] M. Van de Vijver

[TERREINWERK] G. Thomas

[RAAP-PROJECT] IEBE01

[PROJECTCODE] 2022L35, 2023B69

[ERKEND ARCHEOLOOG TYPE 1] RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

[BEWAARPLAATS DOCUMENTATIE] RAAP België, Begoniastraat 13, 9810 Eke

[BEVOEGD GEZAG] agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP ARCHEOLOGISCH ADVIESBUREAU B.V.

Begoniastraat 13; 9800 Ek

telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99

E-mail: raap@raap.be

© RAAP België BV, 2023

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 GEMOTIVEERD ADVIES

In de volgende paragrafen zullen de resultaten van het uitgevoerde archeologische vooronderzoek, beschreven in het bijgaande verslag van resultaten, in het kader worden geplaatst van een programma van maatregelen. Het doel van dit document is om vast te stellen of het uitgevoerde archeologische vooronderzoek enerzijds voldoende informatie heeft opgeleverd om de noodzaak van archeologisch vervolgonderzoek te toetsen en om indien noodzakelijk vast te kunnen stellen welke onderzoeksmethoden toegepast dienen te worden in het verdere onderzoek. Of dat er anderzijds kon worden vastgesteld of het noodzakelijk is en op welke manier er bij de uitvoering van de plannen die worden omschreven in de omgevingsvergunning rekening kan worden gehouden met archeologisch erfgoed. Er moet daarbij benadrukt worden dat dit document niet afzonderlijk kan worden beschouwd van het bijbehorende verslag van resultaten, waarin de onderzoeksresultaten van de tot noch toe uitgevoerde archeologische vooronderzoeken zijn beschreven.

1.1 SAMENVATTING VAN HET VOORONDERZOEK

Op basis van de bureaustudie kon worden vastgesteld dat er een lage kans op het aantreffen van vindplaatsen van jager-verzamelaars geldt, gezien de nabije ligging van de Kemmelbeek. Wellicht waren deze gronden te nat en bijgevolg minder aantrekkelijk voor bewoning. Voor het plangebied geldt verder een matige verwachting op sporenvindplaatsen uit de jongere periodes vanaf het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. Vanaf de volle middeleeuwen tot en met WOI geldt een hogere verwachting. Gezien Vlamertinge reeds in de 9e eeuw bewoond was, kunnen sporen uit de volle en late middeleeuwen voorkomen. Voor de periode van de nieuwe tijden kunnen sporen voorkomen die te linken zijn aan het legerkamp van Louis XV in de vorm van haarden, afvalkuilen, beerputen, tentkuilen, silo's, houten installaties, metaalvondsten en andere vondsten. Gezien de ligging van Vlamertinge in het achterland (van Ieper) tijdens WOI en zwaar werd gebombardeerd, kunnen sporen en menselijke resten van soldaten aangetroffen worden. Verder zijn afvalkuilen met verbruiksmateriaal, bomkraters, e.a. sporen uit WOI mogelijk aan te treffen.

Gezien de verwachtingen rond het Franse legerkamp uit 1744, werd een metaaldetectieonderzoek ingericht dat ook rekening zou houden met het Britse kampement uit de WOI dat zich in het zuidoosten van het plangebied bevond vanaf de tweede helft van 1917. Beide kampementen laten fysiek weinig sporen na waardoor enkel de detectie (veldkartering en metaaldetectie) naar vondsten ons meer inzicht kunnen brengen over de kampindelingen en het dagelijks leven van de soldaten. Het metaaldetectieproject leverde in totaal 169 vondsten op wat weinig is voor zo'n groot gebied. Hier werden voornamelijk vondsten uit de 19de en 20ste eeuw gevonden. Er werden geen vondsten aangetroffen die rechtstreeks aan het kampement van de Franse koning uit 1744 kan gelinkt worden. Wel kon de aanwezigheid van het Britse kampement uit 1917 aangetoond worden aan de hand van de vele militaire vondsten wel bevestigd worden. Echter kan op basis van het metaaldetectieonderzoek de aanwezigheid van het Franse legerkamp en ook van oudere sporen noch bevestigd noch ontkent worden.

1.2 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Door middel van het geleverde vooronderzoek zonder ingreep in de bodem is het niet mogelijk om een gefundeerde uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites.

Verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek is dus aan de orde.

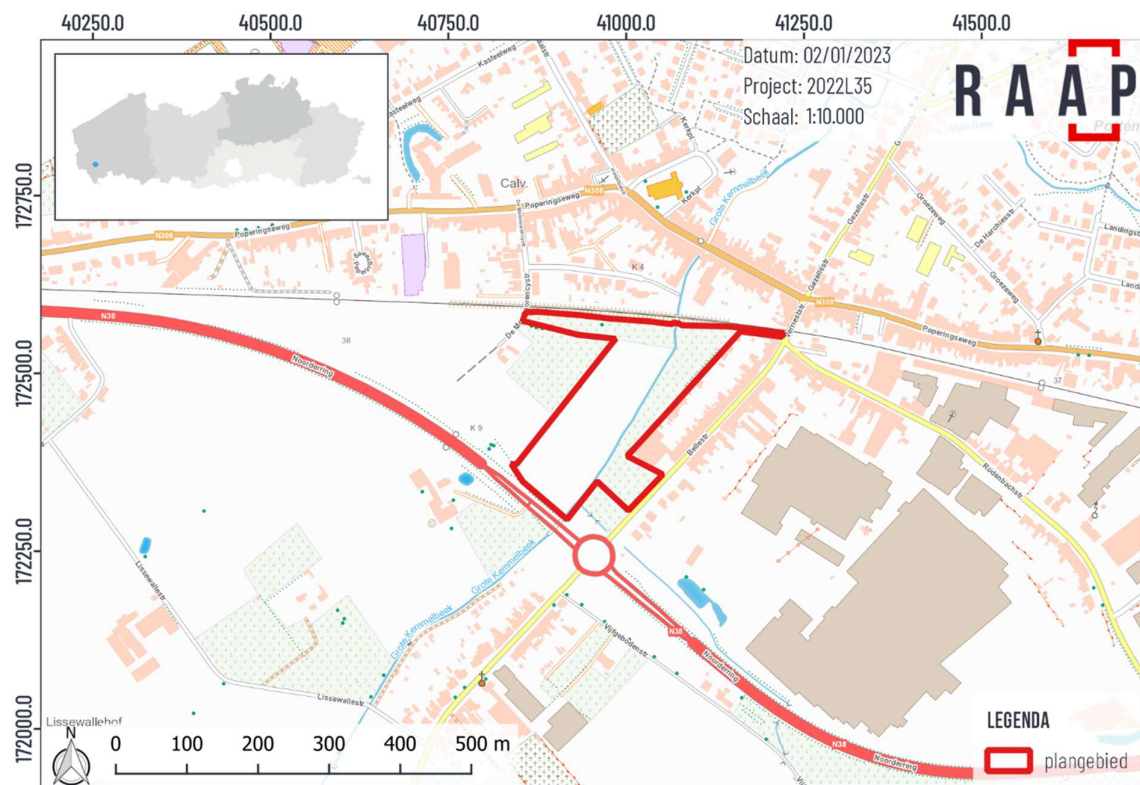
Vanwege economische onwenselijkheid wordt het verdere vooronderzoek, beschreven in het Programma van maatregelen, uitgevoerd in het uitgestelde traject, na het bekomen van de omgevingsvergunning.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Naam plangebied en/of toponiem:	GOG Vlamertinge Bellestraat		
Adres:	Bellestraat - 8908 Vlamertinge (Ieper)		
Deelgemeente/Gemeente:	Vlamertinge (Ieper)		
Provincie:	West-Vlaanderen		
Kadastrale gegevens:	Gemeente Vlamertinge (Ieper), Afd. 4, Sct. G, percelen 73E, 74Dn, 82E en 101H		
Oppervlakte percelen:	42.060 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen:	31.449 m ²		
Bounding box in Lambert-coördinaten (X/Y):	zuidwest:	X: 40837.40	Y: 172374.16
	noordoost:	X: 41220.01	Y: 172559.25

De geplande werken kaderen in de ontwikkeling van overstromingsgebied met bijbehorende infrastructuur. De aard van de ingrepen zijn wisselend qua diepte en zullen nagenoeg 75% van het voorliggende plangebied ernstig verstoren vanaf de ploeglaag tot en met max. 3,60m diepte bij de uitgravingen van het spaarbekken en de permanente poel. Indien archeologisch erfgoed in de bodem aanwezig is, dan zal dit verloren gaan.

Figuur 1: Topografische kaart met projectie van het plangebied (bron: OPENSTREETMAP, 2023).

2.2 ONDERZOEKSMETHODE

Er zijn verschillende onderzoeksmethodes die kunnen worden aangewend. De keuze van de (combinaties van) methoden is steeds gebaseerd op volgende vier criteria:

- *mogelijkheid*: is het mogelijk om de methode toe te passen binnen het plangebied?
- *nut*: kan een bruikbaar resultaat verwacht worden met de toepassing van de methode?
- *schadelijkheid*: kan toepassing van de methode het te verwachten bodemarchief overdreven beschadigen?
- *noodzaak*: rechtvaardigt de kost van de methode het te verwachten resultaat?

Voor een overzicht van de mogelijke methodes wordt verwezen naar de tabellen in bijlage. Hieronder worden de methodes die specifiek voor het plangebied van toepassing meer in detail toegelicht.

De verwachting die voortkomt uit het bureauonderzoek en het metaaldetectieonderzoek spitst zich vooral toe op sporensites, er geldt voornamelijk een hogere archeologische verwachting voor sporensites vanaf de volle middeleeuwen tot en met WOI. Daarom wordt gekozen voor een verder traject onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek binnen de zones die door de geplande werkzaamheden verstoord zullen worden. Het is de meest betrouwbare en efficiënte methode om de nodige archeologische informatie te winnen voor dit projectgebied.

Een landschappelijk booronderzoek wordt niet meer geadviseerd. Tijdens het metaaldetectieonderzoek werden in het oostelijke deel van het plangebied enkele controleboringen gezet waaruit blijkt dit deel reeds deels opgehoogd werd. Maar dat wil niet zeggen dat er onder deze ophoging geen archeologische sporen meer bewaard kunnen zijn. Een landschappelijk booronderzoek kan wel de ophoging verder in beeld brengen, maar geeft geen informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site, waardoor het efficiënter is om meteen over te gaan tot een proefsleuvenonderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek wordt enkel ingepland in de zones die effectief verstoord zullen worden.

2.3 ONDERZOEKSDOEL EN VRAAGSTELLINGEN

De doelstelling van het proefsleuvenonderzoek is:

- Na te gaan of er binnen dit gebied archeologie aanwezig is
- Vaststellen op welke diepte het archeologisch niveau ligt
- Nagaan of er enige graad is van verstoring, en of hierdoor mogelijke sporen zijn door vernield.
- Aan de hand van de sporen trachten de geschiedenis van het gebied beter in kaart te brengen
- Nagaan of er een archeologische opgraving moet worden uitgevoerd voorafgaand aan de werken
- Afbakenen van zones waar wel of geen archeologisch onderzoek dient te gebeuren.

Hierbij worden volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig net onder de ploeglaag?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig onder de ophoging in het oosten van het terrein?
- Wat is hun gaafheid, hoe diep zijn ze bewaard?
- Uit welke periode dateren ze en hoe valt dit te rijmen met de archeologische kennis over het gebied?
- Zijn er sporen terug te vinden van het Franse koninklijke kampement uit 1744?
- Zijn er waardevolle sporen uit WOI aanwezig in de bodem? Komen zij overeen met de archeologische verwachting aan de hand van de CHAL-studie?
- Welke zones zijn archeologisch waardevol en dienen te worden onderworpen aan een archeologische opgraving?

2.4 ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -TECHNIKEN

Figuur 2. Voorstel proefsleuvenplan geprojecteerd op een recente luchtfoto (bron achtergrond: AGIV, 2023).

De prospectie naar eventuele aanwezige archeologische sporen dient te gebeuren door middel van proefsleuven. Deze methode is een optimale manier om informatie over verspreiding, bewaring, datering en aard van archeologische sporen te winnen.

De sleuven zijn minstens één kraanbak breed en dienen uitgegraven te worden met een tandenloze kraanbak. De afstand tussen de parallelle proefsleuven onderling bedraagt minimum 12 m en maximum 15 m (van middenpunt tot middenpunt). Het uitgewerkte sleuvenplan houdt rekening met de huidige ligging van de Kemmelbeek, en tegelijkertijd zijn de sleuven maximum verspreid over het plangebied. Volgens het voorgestelde plan zullen er 15 sleuven aangelegd worden met een totale oppervlakte van ca. 4 007 m², wat overeenkomt met 12,7% van de totale advieszones (31 449 m²). Zo zal de minimale dekkingspercentage van 12,5% van de afgebakende zone zeker bereikt worden.

De sleuven kunnen plaatselijk worden uitgebreid met kijkvensters en/of volgsleuven in functie van specifieke vraagstellingen en/of om een goede inschatting te maken van de aanwezige sporen en verstoringen. De exacte locatie kan hierdoor nog niet bepaald worden. Ze zijn vaak nodig om een spoor of een concentratie van sporen, waarvan de interpretatie en de waardering niet onmiddellijk duidelijk is, beter te kunnen onderzoeken en waarden. Mogelijk kunnen deze ook een schijnbare afwezigheid van sporen aantonen. Kijkvensters en volgsleuven worden, afgezien van hun ligging, afmeting en vorm, op dezelfde wijze als proefsleuven aangelegd. Sleuven worden ook breder aangelegd wanneer het archeologisch niveau te diep ligt om op een veilige manier de nodige registratie te doen.

Teneinde de bodemopbouw te kunnen registreren worden wandprofielen gezet. Kwetsbare sporen dienen afgedekt te worden met waterdoorlaatbare doek indien dit nodig geacht wordt.

De registratie van het onderzoek gebeurt volgens de Code Van Goede Praktijk. De veldwerkleider moet tevens voldoen aan de voorwaarden zoals gesteld in de Code Goede Praktijk.

Het onderzoek is succesvol wanneer een gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aan- of afwezigheid, de aard en omvang van een archeologische site. Op basis van deze resultaten kan een beslissing gemaakt worden waar (eventueel) een vlakdekkende opgraving nodig is. Er wordt ook altijd een overweging voor bewaring *in situ* gecontroleerd.

2.5 VOORZIENE AFWIJINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijken ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.

3 BIBLIOGRAFIE

AGIV (2023) Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. 2022.02. agentschap Informatie Vlaanderen. Beschikbaar op: <http://www.geopunt.be>.

OPENSTREETMAP (2023) OpenStreetMap. Beschikbaar op: <https://www.openstreetmap.org/copyright>.

4 BIJLAGE

4.1 OVERZICHT VAN ARCHEOLOGISCHE ONDERZOEKSMETHODES ZONDER INGREEP IN DE BODEM

	Landschappelijk bodemonderzoek	Geofysisch onderzoek	Veldkartering
Gericht op	Bodemopbouw	Sporensites	Indicaties aanwezigheid sites met vondstmateriaal aan of dicht onder het oppervlak
Benodigde voorkennis	Relevantie bodemonderzoek	Potentieel op aanwezigheid sporensites, bodemopbouw (bodemtype, voor tech. specificaties methode)	Relevantie veldkartering
Omvang bodemingreep	Verwaarloosbaar	Geen	Geen
Schade potentieel archeologische resten	Uiterst klein	Geen	Geen
Terreinbetreding	Te voet, relatief kort/ Mechanische boormachine	Te voet (intensief) of met kleine voertuigen, relatief kort	Te voet, relatief kort
Gebruikt materiaal	Handboor/mechanische boor	Afhankelijk van methode	Geen
Verwacht resultaat	Beeld van bodemopbouw en van voorkomen van (oude, begraven) landschappelijke eenheden	Inzicht in aanwezigheid van archeologische sporen en ruimtelijke verspreiding hiervan	Lokaliseren van plaatsen waar archeologische sites aanwezig kunnen zijn aan of dicht onder het oppervlak

4.2 OVERZICHT VAN ARCHEOLOGISCHE ONDERZOEKSMETHODES MET INGREEP IN DE BODEM

	Archeologisch booronderzoek	Proefputten i.f.v. steentijdonderzoek	Proefsleuven onderzoek	Opgraving
Gericht op	Vondstconcentraties	Vondstconcentraties	Sporensites	Sporensites
Benodigde voorkennis	Bodemopbouw (diepte en aanwezigheid van potentieel archeologisch niveau)	Bodemopbouw (diepte en aanwezigheid van potentieel archeologisch niveau)	Bodemopbouw, verwachting steentijdsites ¹	Alle voorgaande + locatie en type van op te graven site
Omvang bodemingreep	(Zeer) beperkt	Relatief groot	c. 12% van het te onderzoeken oppervlak, diepte afhankelijk van bodemopbouw	Afhankelijk van de bodemopbouw en de omvang van de te onderzoeken site
Schade potentieel archeologische resten	Klein	Middelmatig	Middelmatig	Zeer groot
Terreinbetreding	Te voet (intensief), middel lang	Met zwaar materieel, middellang	Met zwaar materieel, middellang	Met zwaar materieel, relatief lang
Gebruikt materiaal	Handboor	Graafmachine	Graafmachine	Graafmachine
Verwacht resultaat	Inzicht in type site, datering, bewaringsgraad en archeologische waarde	Vergroot inzicht in type site, datering, bewaringsgraad en archeologische waarde	Inzicht in type site, datering, bewaringsgraad en archeologische waarde	Maximaal inzicht in de opbouw en ontwikkeling van de site en de mensen die er leefden

¹ De verwachting ten aanzien van het voorkomen van steentijdsites is belangrijk om te voorkomen dat vondstconcentraties bij de graafwerkzaamheden verloren gaan.